

MILLORA DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ D'HÀBITATS D'INTERÉS COMUNITARI EN XARXA NATURA 2000. ESTANYS TEMPORALS MEDITERRANIS. LLOCS D'IMPORTÀNCIA COMUNITÀRIA (LIC): LAVAJOS DE SINARCAS

Gener 2020

Presentació

Els **Lavajos de Sinarcas**, situats a la comarca d'Utiel-Requena (província de València), constitueixen una mostra d'estanys temporals mediterranis que formen part de la Xarxa Natura 2000 des de l'any 2001. Són xicotetes llacunes d'aigua de diferent extensió que es caracteritzen per experimentar un o més períodes de dessecació al llarg de l'any i en els quals es desenvolupa una flora i fauna altament especialitzada, capaç de proliferar en un mig sotmés a constants fluctuacions. Constitueixen **hàbitats** únics en els quals es troben zones de cria i refugi d'espècies d'enorme rellevància. Els Lavajos de Sinarcas, amb una superfície total de 1,5 hectàrees, estan formats per dos lavajos diferenciats i pertanyents a conques vessants diferents: el Lavajo del Tío Bernardo (Lavajo de Dalt) i el Lavajo del Jaral (Lavajo de Baix).

Durant el període hivernal, amb la finalitat d'eliminar el gel acumulat, és habitual escampar sal sobre la carretera nacional pròxima a l'hàbitat. La fauna i flora autòctones es veuen molt afectades per la toxicitat que produeix la salmorra, la qual pot provocar profundes alteracions en la composició d'espècies.

L'actuació que es presenta com a Bona **Pràctica** ha sigut impulsada per la Direcció General de Medi natural i d'Avaluació Ambiental de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica i forma part del Programa Operatiu de la Comunitat Valenciana 2014-2020. Suposa una inversió de 64.949,88 €, dels quals un 50% (32.474,94 €) està cofinançat pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER).

L'actuació va consistir en la **restauració** d'aquest hàbitat, recuperant la forma original dels lavajos amb el seu peculiar funcionament hidrològic i delimitant el perímetre de la zona per a evitar l'entrada de sal mitjançant la instal·lació d'una pantalla formada per perfils metàl·lics i panells de fusta.

Quant a l'impacte d'aquestes actuacions, cal destacar d'una banda, la recuperació d'espècies vegetals característiques de l'hàbitat i per un altre, l'increment de la població d'amfibis autòctons. La flora i fauna han triplicat la seua superfície, donant lloc a l'aparició de tres **noves espècies de plantes aquàtiques**. També s'ha detectat la presència de xicotets crustacis propis d'aquesta mena d'hàbitat que no estaven presents abans de l'actuació, com els "Triops". A més, la salinitat ha disminuït, aconseguint nivells compatibles amb el manteniment de les comunitats biològiques a llarg termini.

A continuació es presenten els arguments que fan d'aquesta actuació una Bona Pràctica d'acord amb els criteris definits:

Criteri 1. Elevada difusió entre els beneficiaris i el públic en general

L'actuació ha sigut difosa en compliment de les obligacions en matèria de comunicació a través dels següents mitjans:

Cartells informatius sobre el terreny:

Pàgines web de la Conselleria d'Agricultura (D. G. de Medi natural i d'Avaluació Ambiental)

Generalitat Valenciana

Conselleria de Agricultura, Desarrollo Rural, Emergencia Climática y Transición Ecológica

Estado en: Inicio > Medio Natural > Vida Silvestre > FEDER: Fondo Europeo de Desarrollo Regional

ÁREAS

- Agricultura
- Agua
- Calidad Ambiental
- Cambio Climático
- Centro de Educación Ambiental de la Comunidad Valenciana (CEADV)
- Centro de Información y Documentación Ambiental (CIDAM)
- Desarrollo Rural
- Evaluación Ambiental
- Ornamental
- Medio Natural
- PAIC
- Pesca
- Prevención de Incendios Forestales y Sensibilización

VIDA SILVESTRE

- Banco de Datos de Biodiversidad
- Especies Invasoras
- Memorias de gestión del territorio
- Planes de recuperación
- Geoparques
- Microreservas de Flora
- Recuperación y gestión de fauna
- Reserva de la Turia
- Reintroducción del quebrantahuesos
- Requerimiento y gestión de Flora
- Proyectos LIFE-Naturaleza
- Exposiciones de biodiversidad
- Edificios administrativos
- FEDER: Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural
- FEDER: Fondo Europeo de Desarrollo Regional
- 2017 Año de las Orquídeas

ORGANISMOS

AV Agencia Valenciana de Fomento y Gestión Agraria

ivia Instituto Valenciano de Investigaciones Agrarias

Otros Organismos

PORTALES

El Fondo Europeo de Desarrollo Regional forma parte del estado de conservación de los hábitats de la Red Natura 2000.

Línea de actuación: Restauración de hábitats de interés comunitario

Programa Operativo Comunidad Valenciana 2014-2020.

FEDER - FONDO EUROPEO DE DESARROLLO REGIONAL

La operación 060201_01 "Restauración de hábitats de interés comunitario" prevé la financiación de una serie de actuaciones cuyo objetivo es mantener o mejorar el estado de conservación de 15 hábitats de interés comunitario en la Comunidad Valenciana. Esta operación forma parte del Programa Operativo de la Comunidad Valenciana 2014-2020, como parte del eje prioritario 6, cuya finalidad es conservar y proteger el medio ambiente y promover la eficacia de los recursos. El Programa Operativo del Fondo Europeo de Desarrollo Regional (FEDER) de la Comunidad Valenciana es el documento que determina la estrategia y objetivos de las actuaciones cofinanciadas por el FEDER para el nuevo periodo de programación 2014-2020, así como las dotaciones financieras programadas para esas acciones y las operaciones permitidas para ejecutarlas.

Puede obtenerse información adicional en este enlace:

<http://www.hisenda.gva.es/web/financiacion-y-fondos-europeos>

Restauración de los arroyos en Sinecas

Restauración de estepas en el Rincón de Ademús (Subirradiado en inglés)

Restauración de estepas en el Rincón de Ademús

Inicio

Acciones de restauración de hábitats en ejecución

Demuestre FEDER

Acción FEDER LIC de TALUDERA

Acción FEDER LIC Dunes de la Bahía de Sagunto

Acción FEDER LIC de la Puente de San Miguel

Acción FEDER Nálizales mineros de Turis

Acción FEDER ZEC Lavajo de Sinecas

Acciones FEDER Sagunto

Acción FEDER QUERCUS Restauración de hábitats

LISTA OPERACIONES PO FEDER CV 2014-2020_01

Vídeo divulgatiu sobre la importància ecològica dels Lavajos de Sinarcas i el procés de restauració, editat en castellà i valencià amb subtítols en anglés:

<http://www.agroambient.gva.es/es/web/biodiversidad/fondo-europeo-de-desarrollo-regional>

Jornades divulgatives, actes públics i d'educació ambiental:

Acció de participació ciutadana “Coneix Els Lavajos” durant la setmana cultural de Sinarcas l'agost de 2016

Xarrada a Sinarcas i posterior solta de fauna en els Lavajos

Exposició pública al Jardí Botànic de la Universitat de València

Difusió en xarxes socials:

Twitter

Facebook

<https://www.facebook.com/revistaquercus/photos/a.158379373180/10156519026378181/?type=3>

facebook Registrarte

1 de agosto de 2019

Las iniciativas sobre restauración de hábitats financiadas por el Fondo Europeo de Desarrollo Regional (FEDER) en la Comunidad Valenciana tienen como objetivo garantizar o incluso mejorar su actual estado de conservación, tal y como contamos en detalle en Quercus 402 (agosto). Todos estos hábitats están considerados de interés comunitario y pertenecen a la Red Natura 2000. El pequeño crustáceo branquiópodo Triops cancriformis es una especie emblemática de los estanques temporales mediterráneos y una de las más beneficiadas por la restauración del Lavajo de Tío Bernardo en Sinarcas, provincia de Valencia (foto: Benjamin Albiach) <https://www.revistaquercus.es/.../fondos-europeos-y-restaurac...>

Publicacions tècniques:

Revista Quercus núm. 402/agost 2019 (pàgines 26 a 33)

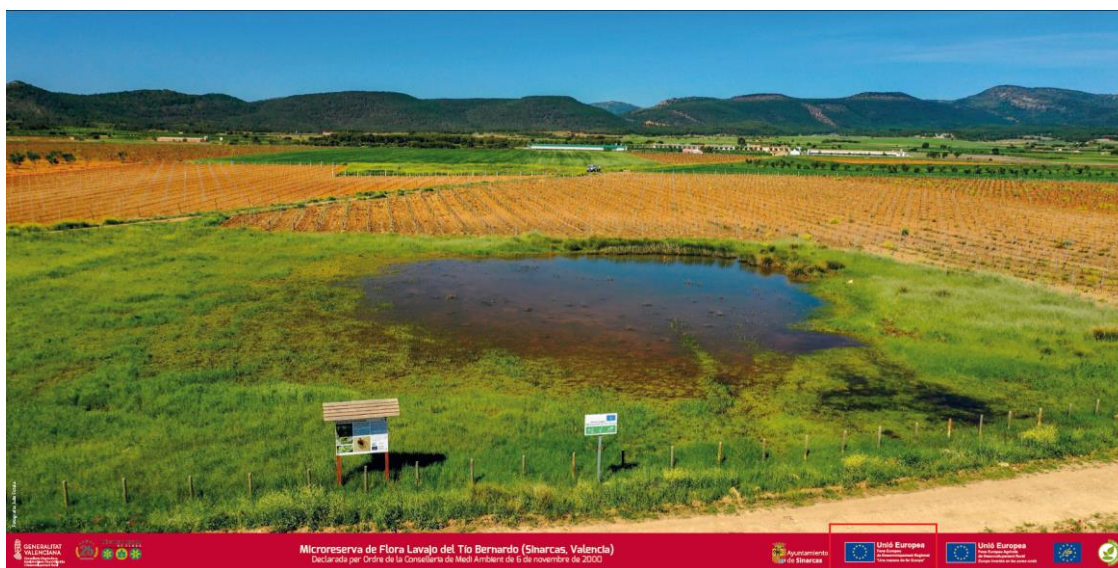
Prensa i ràdio digitals:

Dossier divulgatiu sobre projecte i els resultats del primer any de seguiment (24 pàgines)

Pòster commemoratiu del 25 aniversari de les microreserves de flora en la Comunitat Valenciana

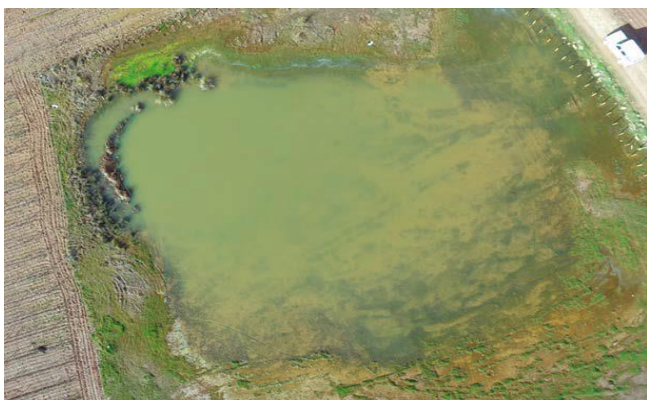
Criteri 2. Incorporació d'elements innovadors

Per a reduir la salinitat de l'estany temporal, es va projectar una solució nova que incidira en les dues vies d'entrada de sal en la cubeta. D'una banda, per a evitar l'entrada de sal per circulació de les aigües salades per la superfície del terreny, es va optar per impermeabilitzar la cuneta de terra a fi de reconduir els líquids fora de la conca vessant de la zona humida. D'altra banda, per a evitar l'entrada de sal per esquitxades, es va emprar una pantalla antisal formada per perfils metàl·lics i panells de fusta, segellant el contacte amb la cuneta impermeabilitzada amb formigó. D'aquesta manera, les salmorres i la sal que interceptara la pantalla podrien ser evacuades per la cuneta fora de la conca de l'estany.

Com a resultat, els nivells d'entrada de sal a l'estany es van reduir de manera significativa fins a aconseguir mesures compatibles amb el manteniment de les seues comunitats biològiques a llarg termini. Fins on ha resultat possible investigar, aquesta és la primera vegada que s'empra una solució d'aquest tipus amb resultats positius per a protegir una zona humida de l'impacte negatiu provocat per la salinització a causa d'una activitat humana.

Una altra de les actuacions consistí en **assecamment natural** del sediment del fons de la cubeta per a després, amb ajuda d'una retroexcavadora i una motoanivelladora, emplenar, perfilar i anivellar la terra. Finalment es va procedir a la inundació de la tolla i la reincorporació de la fauna rescatada.

En les imatges veiem el buidatge de la cubeta i el rescat de la fauna per a la seua conservació i solta posterior. Després es va procedir al farciment de la mateixa i la seua inundació

Criteri 3. Adequació dels resultats obtinguts als objectius establits.

La qualitat de l'aigua que arriba els estanys ha millorat i s'han recuperat les zones d'inundació necessàries per al manteniment de la flora i fauna associades a aquesta mena d'hàbitat natural. També, s'ha afavorit el desenvolupament i la reproducció de les seues espècies característiques. La delimitació física de la parcel·la evita intrusions no desitjades i el trànsit de vehicles per la zona. També s'ha reduït el risc de contaminació salina derivada de l'ús de sal en infraestructures viàries per a eliminar el gel durant l'hivern.

Els seguiments posteriors realitzats per a estudiar l'evolució de la flora i fauna han brindat excel·lents resultats corroborant el compliment dels objectius marcats. Després de l'actuació, la zona d'inundació és més extensa

augmentant la superfície ocupada per l'aiguamoll, tal com s'observa en les següents fotografies amb l'abans (A) i el després (B) de l'actuació.

Abans de l'actuació

Després de l'actuació, amb intervenció del FEDER

Criteri 4. Contribució a la resolució d'un problema o feblesa regional

L'actuació es planteja a fi de restaurar i reduir les febleses que presenten els Lavajos de Sinarcas. La sobreexcavació va provocar una important modificació del medi físic, això és, la reducció de la superfície inundada i la modificació dels períodes d'inundacions. En estar permanentment inundat, o amb un règim d'inundació major al normal, van desaparèixer alguns dels invertebrats aquàtics propis d'aquestes tolles temporals i també es va perdre part de la típica vegetació que els envolta.

A aquest problema cal afegir que es van detectar en els seus voltants dipòsits de sal escampada per les màquines llevaneu en els mesos d'hivern. Sent aquests lavajos uns enclavaments d'aigua dolça, l'acumulació de sal podia afectar i amenaçar a les espècies que allí habiten.

Les obres realitzades gràcies a aquesta actuació, cofinançada pel FEDER, han permès recuperar la forma i profunditat original de les llacunes, per a tornar a recuperar les plantes i animals que allí viuen.

Amfibis autòctons
com a granotes,
gripons i ofegabous
van ser rescatats de
les tolles i
reincorporats als
Lavajos després de
l'actuació

Així doncs, s'ha donat solució a la necessitat de restauració d'aquest hàbitat assegurant la seua conservació a llarg termini i, de la mateixa manera, s'ha obtingut un benefici per als visitants que acudeixen a la zona, els quals poden gaudir d'un entorn natural únic i recuperat, abans degradat i en desús.

Criteri 5. Alt grau de cobertura sobre la població a la qual va dirigit

Aquesta actuació es tradueix en un millor estat de conservació i en una millora de les perspectives de futur de l'hàbitat. Per consegüent, tenint en compte que el patrimoni natural i la biodiversitat exerceixen una funció social rellevant per la seua estreta vinculació amb la salut i el benestar de les persones, i per la seua aportació al desenvolupament social i econòmic, l'actuació contribueix al creixement sostenible i a l'increment dels nivells de qualitat de vida de les poblacions veïnes.

El municipi de Sinarcas forma part de la comarca d'Utiel-Requena, composta per nou municipis i una població de 38.000 habitants. L'abast de la cobertura d'aquesta actuació repercuteix positivament sobre el conjunt de tota la població pels múltiples beneficis indirectes que ofereix, ja que pot gaudir d'aquest entorn de valor incalculable donada la raresa de l'hàbitat i de les espècies que alberga. També constitueix un lloc d'esplai recreatiu i ecològic, al qual es pot accedir de manera molt senzilla, ja que es troba molt pròxim a una carretera nacional. A més, es tracta d'un lloc idoni per al foment de l'educació **ambiental** per a públic de totes les edats, on qualsevol ciutadà pot acostar-se a conèixer aquest paratge tan poc freqüent en el nostre territori.

Criteri 6. Consideració dels criteris horitzontals d'igualtat d'oportunitats i sostenibilitat ambiental

El principi d'igualtat d'oportunitats ha sigut respectat en tot moment. En la fase de licitació dels treballs es va respectar el principi de no discriminació i igualtat de tracte entre tots els licitadors. Hui dia, amb els treballs acabats i amb la zona totalment restaurada, totes les persones tenen les mateixes possibilitats d'accés al lloc i de gaudi.

Aquesta actuació assegura l'equilibri entre la societat i la naturalesa que l'envolta, aconseguint uns resultats de desenvolupament positius sense amenaçar les fonts de recursos naturals i sense comprometre els de les futures generacions. La restauració dels Lavajos de Sinarcas ha permès aconseguir l'estabilització de la zona per a permetre el seu desenvolupament i continuïtat a llarg termini per al gaudi de la zona en el futur assegurant així la seua sostenibilitat ambiental.

Criteri 7. Sinergies amb altres polítiques o instruments d'intervenció pública

Els Lavajos de Sinarcas formen part de la **Xarxa Natura 2000** per trobar-se en la llista de Llocs d'Interés Comunitari (LIC), i haver sigut aprovats com a Zona d'Especial Protecció per als Ocells. Aquesta actuació és coherent amb els objectius que fixa el **Marc d'Acció Prioritari** (MAP) de la Xarxa Natura 2000 per a la gestió d'aquesta Xarxa. També, la zona està declarada com a Microreserva de Flora i catalogada com a Zona Humida de la Comunitat Valenciana. Per la tant, s'estableixen sinergies entre diferents estratègies de conservació, tant d'àmbit europeu (Xarxa Natura 2000 i FEDER) com l'àmbit autonòmic (Microreserva de Flora i Zona Humida).

D'altra banda, aquesta actuació és coherent amb l'objectiu 15 de l'**Agenda 2030** per al Desenvolupament Sostenible de Nacions Unides quant a la protecció, restabliment i promoció de l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres i la detenció de la pèrdua de biodiversitat.

Finalment, l'**Estratègia Valenciana davant el Canvi Climàtic (2013-2020)**, dins de les mesures d'adaptació al canvi climàtic en l'àmbit forestal i de la biodiversitat, considera les llacunes temporals mediterrànies com a ecosistemes molt fràgils fortament lligats al nivell de les aigües subterrànies pròximes a la superfície.